ব্যৱসায়-বাণিজ্য

ৰে'লৱেৰ পুৰণি লোহা-লক্কৰ বিক্ৰীৰ নিয়মেৰে বিক্ৰী কৰা হ'ল নেকি আই ডি বি আই বেংক?

প্ৰথমে ৯৪.৪২ টকা দাম ধৰি পাছত কিয় ৮১ টকাতে বেংকটো বিক্ৰী কৰিবলৈ মান্তি হ'ল চৰকাৰ? ফাদিল হোৱা চৰকাৰী নথিক লৈ তোলপাৰ লাগি থকাৰ মাজতে বিত্ত মন্ত্ৰালয়ে দিলে ৩,৯১৭ কোটি টকাৰ লাভৰ হিচাপ।

প্ৰকাশ: ৩১ অক্টোবৰ ২০২৬, পুৱা ৯:৩৭

চৰকাৰী বেংক হিচাপে পৰিচিত আইডিবিআই বেংকটো (IDBI Bank) কানাডাৰ 'ফেয়াৰফেক্স' (Fairfax Financial Holdings) নামৰ কোম্পানীটোক বিক্ৰী কৰাৰ সিদ্ধান্তক লৈ দেশজুৰি এক ডাঙৰ বিতৰ্কৰ সৃষ্টি হৈছে। যোৱা ১৪ অক্টোবৰত কেন্দ্ৰীয় কেবিনেটে ৫২,৮৭৮ কোটি টকাত বেংকটোৰ সিংহভাগ অংশীদাৰিত্ব (৬০.৭২ শতাংশ) ফেয়াৰফেক্সক বিক্ৰী কৰাত অনুমোদন জনাইছিল। ইয়াত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ আৰু এলআইচি (LIC)-ৰ হাতত থকা শ্বেয়াৰ বিক্ৰী কৰা হৈছে।

কিন্তু দেশৰ আগশাৰীৰ বাণিজ্যিক আলোচনী *'বিজনেছৱৰ্ল্ড'* (Businessworld) আৰু কাকত 'বিজনেছ ষ্টেণ্ডাৰ্ড'ত (Business Standard) প্ৰকাশিত এক বিশেষ অনুসন্ধানমূলক বাতৰিয়ে এই বিক্ৰী প্ৰক্ৰিয়াক লৈ কেতবোৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰশ্ন তুলিছে। ফাদিল হোৱা এক চৰকাৰী নথিৰ উদ্ধৃতি দি বাতৰিটোত দাবি কৰা হৈছে যে ক্ৰেতাই কম দাম দিব বিচৰা বাবে চৰকাৰে মাজবাটতে বেংকটোৰ দাম নিৰ্ধাৰণ কৰা নিয়মেই সলনি কৰি পেলালে। আনকি কম দামত বেংক বিক্ৰী কৰাটো শুদ্ধ বুলি দেখুৱাবলৈ চৰকাৰী নথিত ৰে'লৱেৰ পুৰণি ভঙা-ছিঙা সামগ্ৰী

(Scrap) নিলাম কৰা নিয়মৰ উদাহৰণ দিয়া হৈছে।

আনহাতে, বাতৰিটো ওলোৱাৰ পাছতে কেন্দ্ৰীয় বিত্ত মন্ত্ৰালয়ে (DIPAM) এক বিবৃতিত এই সকলো অভিযোগ খণ্ডন কৰিছে আৰু এই সিদ্ধান্তৰ ফলত দেশৰ ৰাজকোষৰ হাজাৰ হাজাৰ কোটি টকা লাভহে হৈছে বুলি স্পষ্ট কৰি দিছে।

সাধাৰণ পাঠকৰ বাবে সমগ্ৰ বিষয়টো তলত সহজ ভাষাত তুলি ধৰা হ'ল—

কথাটো আচলতে কি? কেনেকৈ কমিল বেংকটোৰ দাম?

বিজনেছৱৰ্ল্ডৰ সাংবাদিক পলক শ্বাহৰ প্ৰতিবেদন আৰু *বিজনেছ ষ্টেণ্ডাৰ্ডৰ* তথ্য অনুসৰি, যোৱা ১৩ আগষ্ট, ২০২৬ তাৰিখে চৰকাৰৰ বিলগ্নীকৰণ বিভাগৰ (DIPAM) সচিব অৰুণীশ চাওলাই স্বাক্ষৰ কৰা ১০ পৃষ্ঠাৰ এখন গোপনীয় অভ্যন্তৰীণ নথিৰ পৰা তলৰ কথাবোৰ পোহৰলৈ আহিছে:

১. **প্ৰথমতে দাম ধৰিছিল ৯৪.৪২ টকা:** চৰকাৰে যেতিয়া আইডিবিআই বেংকটো বিক্ৰীৰ বাবে নিবিদা (টেণ্ডাৰ) আহ্বান কৰিছিল, তেতিয়া বেংকটোৰ প্ৰতিটো শ্বেয়াৰৰ বাবে চৰকাৰে মনে মনে এটা ন্যূনতম দাম (Reserve Price) নিৰ্ধাৰণ কৰি লৈছিল। এই দাম আছিল **৯৪.৪২ টকা** অৰ্থাৎ ইয়াতকৈ কম দামত বেংকটো বিক্ৰী কৰা নহ'ব বুলি ঠিক কৰা হৈছিল।

২. **গ্ৰাহকে দিলে মাত্ৰ ৭৫ টকা:** যোৱা ১২ মাৰ্চত যেতিয়া টেণ্ডাৰৰ বন্ধ খাম খোলা হ'ল, তেতিয়া দেখা গ'ল যে ফেয়াৰফেক্স আৰু আনটো কোম্পানীয়ে চৰকাৰে বিচৰা ৯৪.৪২ টকাতকৈ বহুত কম দাম দিছে। *বিজনেছ ষ্টেণ্ডাৰ্ডৰ* তথ্য মতে, ফেয়াৰফেক্সে প্ৰতি শ্বেয়াৰত মাত্ৰ **৭৫ টকা** দিব বিচাৰিছিল। চৰকাৰে দুয়োটা কোম্পানীকে ৯৪.৪২ টকা দিবলৈ অনুৰোধ কৰিলে যদিও দুয়োটা কোম্পানীয়েই সেই দাম দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰিলে। (উল্লেখ্য যে গৃহ মন্ত্ৰালয়ৰ তথ্যৰ ভিত্তিত যোৱা ২৫ ফেব্ৰুৱাৰীতে এখন নিৰাপত্তা কমিটীয়ে দুয়োটা কোম্পানীকে নিৰাপত্তাজনিতভাৱে উপযুক্ত বুলি ক্লিয়াৰেন্স দিছিল।)

৩. **চৰকাৰৰ নমনীয় স্থিতি আৰু আয়কৰ ৰেহাই:** সাধাৰণতে এনে অৱস্থাত টেণ্ডাৰ বাতিল কৰা হয়। কিন্তু চৰকাৰে টেণ্ডাৰ বাতিল নকৰি ক্ৰেতা কোম্পানী দুটাৰ এটা ডাঙৰ দাবী মানি লয়। আইডিবিআই বেংকৰ ওপৰত আদালতত চলি থকা পুৰণি আয়কৰ (Income Tax) গোচৰবোৰৰ বোজা ভৱিষ্যতে নতুন ক্ৰেতাই ল'ব নালাগে, বৰঞ্চ চৰকাৰে নিজেই সেই ধন ভৰিব বুলি কথা দিয়ে।

৪. **ফেয়াৰফেক্সৰ ৮১ টকাৰ চূড়ান্ত চৰ্ত:** চৰকাৰে কৰ ৰেহাইৰ কথা দিয়াত যোৱা ১ জুনত ফেয়াৰফেক্সে নিজৰ দাম ৭৫ টকাৰ পৰা বঢ়াই **৮১ টকা** কৰে। কিন্তু লগতে এখন চিঠি দি স্পষ্টকৈ কয় যে এয়াই তেওঁলোকৰ শেষ দাম; চৰকাৰে যদি ইয়াতকৈ এটকাও বেছি বিচাৰে তেন্তে তেওঁলোকে বেংক কিনিবলৈ এৰি আঁতৰি যাব। আনটো কোম্পানীয়ে নিজৰ পূৰ্বৰ দাম সলনি নকৰিলে।

৫. **একেদিনাই সলনি হ'ল দাম উলিওৱা নিয়ম:** চৰকাৰী নথিখনৰ মতে, যোৱা ১৩ জুলাইত উচ্চপদস্থ সচিবসকলৰ কমিটীৰ দুখন বৈঠক বহে। প্ৰথমখন বৈঠকত ফেয়াৰফেক্সৰ ৮১ টকাৰ খামটো খোলা হয়। ইয়াৰ পাছত একেদিনাই বহা দ্বিতীয়খন বৈঠকত বিষয়াসকলে কয় যে পূৰ্বৰ ৯৪.৪২ টকাৰ ন্যূনতম দামটো "ভুল আছিল" (Faulty) আৰু ইয়াক বাতিল কৰা উচিত। লগতে বেংকটোৰ দাম নতুনকৈ হিচাপ কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়া হয়।

৬. **নতুন দাম নামিল ৭৫.৯৯ টকালৈ:** প্ৰথমবাৰ আইডিবিআই বেংকৰ দাম উলিওৱাৰ সময়ত ইয়াক দেশৰ ব্যক্তিগত খণ্ডৰ (Private) বেংকবোৰৰ লগত তুলনা কৰা হৈছিল। কিন্তু দ্বিতীয়বাৰ ব্যক্তিগত বেংকবোৰক

তালিকাৰ পৰা বাদ দি কেৱল চৰকাৰী (PSU) বেংকৰ লগতহে তুলনা কৰিবলৈ কোৱা হ'ল। যিহেতু শ্বেয়াৰ বজাৰত চৰকাৰী বেংকৰ মূল্য কম, সেয়ে ১৩ আগষ্টত ওলোৱা নতুন হিচাপত আইডিবিআইৰ প্ৰতি শ্বেয়াৰৰ মূল্য **৭৫.৯৯ টকা**লৈ নামি আহিল। ইয়াৰ ফলত ফেয়াৰফেক্সৰ ৮১ টকাৰ দামটো চৰকাৰী হিচাপতকৈ বেছি দেখুওৱাটো সহজ হৈ পৰিল আৰু কেবিনেটে ইয়াত অনুমোদন জনালে।

'ৰে'লৱেৰ স্ক্ৰেপ' বিক্ৰীৰ নিয়ম ইয়াত ক'ৰ পৰা আহিল?

বাতৰিটোত আটাইতকৈ বেছি চৰ্চা হোৱা কথাটো হ'ল— চৰকাৰে নিজে ঠিক কৰা ৯৪.৪২ টকাৰ দামটো বাদ দি কম দামত বেংকটো কিয় বিক্ৰী কৰিলে? ইয়াৰ সমৰ্থনত সচিবসকলৰ নথিখনত চৰকাৰী পুৰণি মাল-বস্তু বিক্ৰী কৰা 'সাধাৰণ বিত্তীয় বিধি' (GFR) আৰু ৰে'লৱেৰ পুৰণি লোহা-লক্কৰ বা স্ক্ৰেপ নিলাম কৰা 'ৰে'লৱে ষ্ট'ৰছ ক'ড'ৰ (Railway Stores Code) এটা নিয়ম তুলি ধৰা হৈছে।

ৰে'লৱেৰ সেই নিয়মটোত লিখা আছে:

> *"নিলামত যদি নিৰ্ধাৰিত দামতকৈ কম দাম উঠে, তথাপিও ডিপো অফিচাৰে (Depot Officer) প্ৰয়োজনবোধে লিখিত কাৰণ দেখুৱাই সেই কম দামটো গ্ৰহণ কৰিব পাৰে।"*

সমালোচকসকলে প্ৰশ্ন তুলিছে যে দেশৰ এটা ইমান ডাঙৰ বেংকৰ শ্বেয়াৰ বিক্ৰী কৰিবলৈ গৈ ৰে'লৱেৰ ডিপো অফিচাৰে ভঙা-ছিঙা স্ক্ৰেপ বিক্ৰী কৰা নিয়মৰ উদাহৰণ দিয়া হ'ল কিয়?

নথিখনত লগতে কোৱা হৈছে যে মধ্যপ্ৰাচ্যৰ যুদ্ধ, পেট্ৰ'ল-ডিজেলৰ চৰা দাম, বিদেশী বিনিয়োগ হ্ৰাস আৰু টকাৰ মূল্য কমি যোৱাৰ বাবে ২০২৬ চনত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ তীব্ৰ আৰ্থিক চাপত (Fiscal Strain) আছে; সেয়েহে এই বিক্ৰী প্ৰক্ৰিয়াটো বাতিল নকৰি সম্পূৰ্ণ কৰাটো চৰকাৰৰ বাবে অতি জৰুৰী আছিল।

বিত্ত মন্ত্ৰালয়ে কি কয়? চৰকাৰৰ ৫টা মূল যুক্তি

এই বাতৰি প্ৰকাশ পোৱাৰ পাছতে কেন্দ্ৰীয় বিত্ত মন্ত্ৰালয়ৰ 'ডিপাম' (DIPAM) বিভাগে এক আনুষ্ঠানিক স্পষ্টীকৰণ দিছে। চৰকাৰে ফাদিল হোৱা নথিখন মিছা বুলি কোৱা নাই যদিও সমগ্ৰ কামটো সম্পূৰ্ণ নিয়মমতে আৰু দেশৰ স্বাৰ্থত কৰা হৈছে বুলি তলৰ যুক্তিকেইটা দিছে:

- **নিয়মবোৰ পৰিস্থিতি সাপেক্ষে সলনি কৰিব পাৰি:** মন্ত্ৰালয়ৰ মতে, চৰকাৰী কোম্পানী বিক্ৰী কৰা নিয়মবোৰ শিলত কটা ৰেখাৰ দৰে অপৰিৱৰ্তনীয় নহয়, এইবোৰ একোটা নিৰ্দেশনাহে (Guidelines)। ২০১৭ চনৰ কেবিনেট সিদ্ধান্ত মতেই ডাঙৰ চুক্তিৰ ক্ষেত্ৰত দেশৰ স্বাৰ্থত প্ৰয়োজনীয় সালসলনি কৰাৰ সম্পূৰ্ণ অধিকাৰ সচিবসকলৰ কমিটীখনক দিয়া আছে।

- **প্ৰথমটো টেণ্ডাৰ নিজে নিজেই অচল হৈ গৈছিল:** চৰকাৰৰ মতে ৯৪.৪২ টকাৰ দামটো কমোৱা হোৱা নাই। প্ৰথমবাৰ যেতিয়া কোনো কোম্পানীয়েই ৯৪.৪২ টকা দিব নোৱাৰিলে, তেতিয়াই সেই প্ৰথমটো প্ৰক্ৰিয়াৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত সমাপ্তি ঘটিল (যাক আইনী ভাষাত *Functus Officio* বোলে)। তাৰ পাছত এপ্ৰিল মাহত নতুনকৈ মূল্যাংকন পদ্ধতি ঠিক কৰি দ্বিতীয়টো পৰ্যায় আৰম্ভ কৰা হৈছিল।

- **চৰকাৰী বেংকৰ লগত তুলনা কৰাটোহে শুদ্ধ:** ব্যক্তিগত বেংকক বাদ দিয়াৰ সপক্ষে মন্ত্ৰালয়ে কয় যে আইডিবিআই বেংকৰ কাম-কাজৰ ধৰণ আৰু পুৰণি অনাদায়ী ঋণৰ বোজা ব্যক্তিগত বেংকতকৈ চৰকাৰী বেংকৰ লগতহে মিলে। প্ৰথমবাৰ ব্যক্তিগত বেংকৰ লগত তুলনা কৰা বাবেই বেংকটোৰ দাম বাস্তৱতকৈ

বহুত বেছি (৯৪.৪২ টকা) ওলাইছিল, যিটো দামত কোনো ক্ৰেতাই বেংকটো কিনিবলৈ ৰাজী নহ’ল।

- **সম্পূৰ্ণ গোপনীয়তা ৰক্ষা কৰা হৈছিল:** মন্ত্ৰালয়ে দাবী কৰিছে যে এপ্ৰিল মাহতে দাম উলিওৱা পদ্ধতি সলনি কৰাৰ সিদ্ধান্ত লোৱা হৈছিল আৰু মে’ মাহৰ পৰাই বিশেষজ্ঞ সংস্থাই ইয়াৰ কাম আৰম্ভ কৰিছিল। ক্ৰেতাই চৰকাৰী হিচাপ জনা নাছিল আৰু হিচাপ কৰা সংস্থায়ো ক্ৰেতাৰ দাম দেখা নাছিল। (যদিও চৰকাৰী নথি মতে ১৩ জুলাইত ৮১ টকাৰ খাম খোলাৰ পাছতহে সচিবসকলে মূল্যাংকন সংস্থালৈ লিখিত নিৰ্দেশনা পঠিয়াইছিল।)
- **দেশৰ ৩,৯১৭ কোটি টকাৰ অতিৰিক্ত লাভ:** চৰকাৰৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ যুক্তিটো হ’ল— টেণ্ডাৰ বাতিল নকৰি আলোচনা চলাই নিয়াৰ বাবেই ফেয়াৰফেক্সে নিজৰ দাম ৭৫ টকাৰ পৰা ৮১ টকালৈ বঢ়ালে। ইয়াৰ ফলত চৰকাৰ আৰু এলআইচি-এ মুঠ **৩,৯১৭ কোটি টকা** বেছিকৈ পালে। আনহাতে, পুৰণি আয়কৰ গোচৰৰ বাবদ চৰকাৰে দিবলগীয়া হ’ব পৰা ধনৰ পৰিমাণ সৰ্বাধিক **৬২৭ কোটি টকা**হে হ’ব পাৰে। অৰ্থাৎ চৰকাৰৰ মুঠতে বিশাল লাভেই হৈছে। লগতে বেংকটো বিক্ৰীৰ পাছতো চৰকাৰ আৰু এলআইচিৰ হাতত ৩৪ শতাংশ শ্বেয়াৰ থাকি যাব, যাৰ দাম ভৱিষ্যতে বাঢ়িলে চৰকাৰেই লাভবান হ’ব।

সহজে বুজক: অভিযোগ বনাম চৰকাৰৰ উত্তৰ

বিষয়	সংবাদ মাধ্যমৰ বাতৰি আৰু নথিৰ তথ্য	বিত্ত মন্ত্ৰালয় (DIPAM)-ৰ উত্তৰ
দাম কমোৱাৰ অভিযোগ	প্ৰথমে ৯৪.৪২ টকা দাম ধৰা হৈছিল। কিন্তু গ্ৰাহকে কম দাম দিয়াত পাছত সেই দাম বাতিল কৰি নতুন দাম ৭৫.৯৯ টকা কৰা হ’ল আৰু ৮১ টকাত বেংকটো বিক্ৰী কৰা হ’ল।	প্ৰথমবাৰ কোনেও ৯৪.৪২ টকা দিব নোৱাৰাত সেই টেণ্ডাৰ নিজে নিজেই বাতিল হৈ গ’ল। পাছত এপ্ৰিল মাহত বাস্তৱসন্মতভাৱে নতুনকৈ দাম উলিওৱা হ’ল।
ব্যক্তিগত বেংক কিয় বাদ দিলে?	দামটো কমাই দেখুৱাবলৈকে তালিকাৰ পৰা ব্যক্তিগত বেংকবোৰ আঁতৰাই কেৱল কম দামৰ চৰকাৰী বেংকৰ লগত তুলনা কৰা হ’ল।	আইডিবিআই বেংকৰ চৰিত্ৰ চৰকাৰী বেংকৰ লগতহে মিলে। সেয়ে চৰকাৰী বেংকৰ লগত তুলনা কৰাটোহে সঠিক নিয়ম।
আয়কৰ মাফৰ বোজা	ক্ৰেতাক সন্তুষ্ট কৰিবলৈ বেংকটোৰ পুৰণি আয়কৰ গোচৰৰ সমস্ত দায়িত্ব চৰকাৰে নিজৰ মূৰত পাতি ল’লে।	আয়কৰ গোচৰত চৰকাৰৰ খৰচ হ’লেও সৰ্বাধিক ৬২৭ কোটি টকাহে যাব; কিন্তু দাম ৭৫ ৰ পৰা ৮১ টকা হোৱাত চৰকাৰৰ ৩,৯১৭ কোটি টকা লাভ হৈছে।
ৰে’লৱেৰ স্ক্ৰেপ বিক্ৰীৰ নিয়ম	শ্বেয়াৰ বিক্ৰীৰ নামত ৰে’লৱেৰ পুৰণি সামগ্ৰী বা স্ক্ৰেপ নিলাম কৰা নিয়মৰ উদাহৰণ টানি অনা হৈছে।	২০১৭ চনৰ কেবিনেট সিদ্ধান্ত মতেই ডাঙৰ বিক্ৰীৰ ক্ষেত্ৰত পৰিস্থিতি চাই নিয়ম সলনি কৰাৰ সম্পূৰ্ণ ক্ষমতা সচিব কমিটীৰ হাতত আছে।

ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংকৰ (RBI) চূড়ান্ত পৰীক্ষা-নিৰীক্ষাৰ পাছত অহা মাৰ্চ মাহৰ ভিতৰত এই বিক্ৰী প্ৰক্ৰিয়া সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ কথা আছে। চৰকাৰে ইয়াক এক বাস্তৱসন্মত আৰু লাভজনক সিদ্ধান্ত বুলি অভিহিত কৰিছে যদিও, নিবিদাৰ খাম খোলাৰ পাছত দাম নিৰ্ধাৰণৰ নিয়ম সলনি কৰা এই ঘটনাই দেশৰ অৰ্থনৈতিক মহলত এক নতুন বিতৰ্কৰ সৃষ্টি কৰিছে।

NewzNow সম্পাদনা কক্ষৰ টোকা :

এই বাতৰিটো চৰকাৰী নথিপত্ৰৰ আধাৰত ৰাষ্ট্ৰীয় সংবাদ মাধ্যম (Businessworld আৰু Business Standard)ত প্ৰকাশিত তথ্য আৰু কেন্দ্ৰীয় বিত্ত মন্ত্ৰালয়ৰ (DIPAM) আনুষ্ঠানিক স্পষ্টীকৰণৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সম্পূৰ্ণ নিৰপেক্ষভাৱে সাধাৰণ পাঠকৰ বাবে সহজ ভাষাত প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

© 2026 NewzNow

এই খবৰটো NewzNow-ত প্ৰথমে প্ৰকাশ হৈছিল। সম্পূৰ্ণ খবৰ, ভিডিঅ' আৰু আপডেটৰ বাবে চাওক:
newznow.in/news/117/relower-puroni-loha-lokkor-bikrir-niyomere-bikri-kora-hl-neki-ai-di-bi-ai-bengk